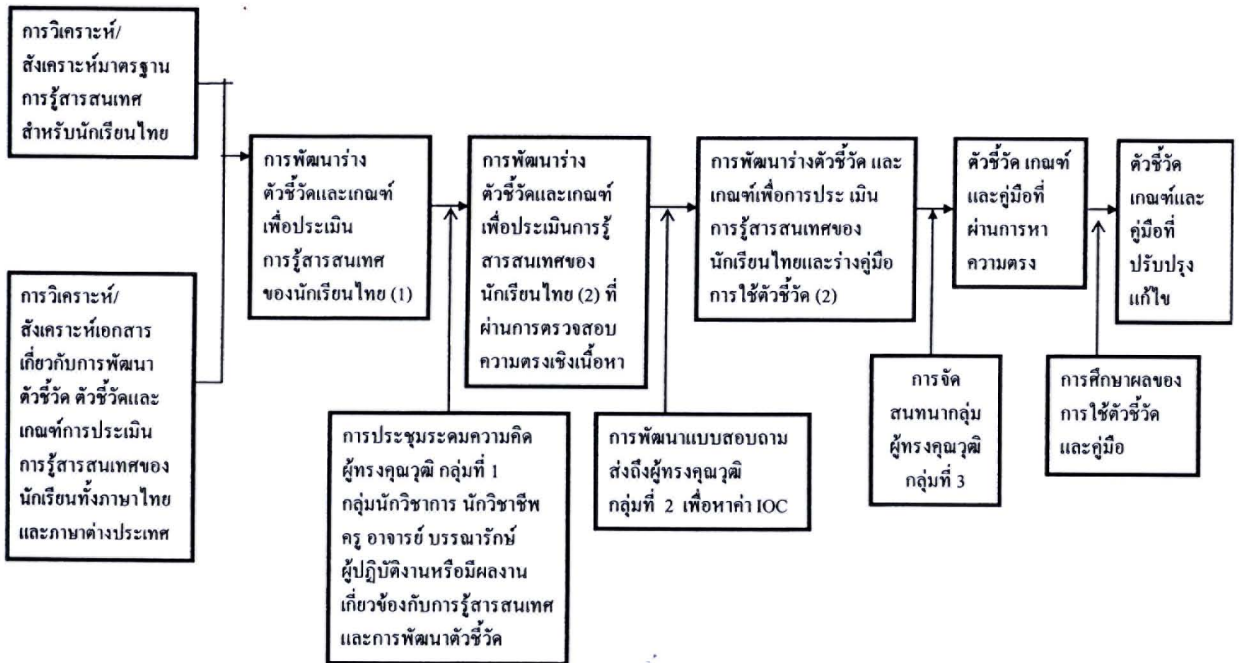

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้การวิจัยแบบผสมผสาน ใช้การวิจัยเอกสาร การวิเคราะห์เนื้อหา การสนทนากลุ่ม (focus group) การสัมภาษณ์ และการทดลอง โดยมีกระบวนการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 3.1 แผนภูมิกระบวนการวิจัย

แหล่งข้อมูลหลัก/ผู้ให้ข้อมูลหลัก

แหล่งข้อมูลหลัก/ผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วย

1. เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับมาตรฐานและตัวชี้วัดการรัฐสารสนเทศ และที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน และการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เพื่อวิเคราะห์แนวคิดและสาระสำคัญในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับตัวชี้วัดการรัฐสารสนเทศ

2. ผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย

2.1 ผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มที่ 1 ประกอบด้วยผู้บริหาร ครู อาจารย์ บรรณารักษ์ นักวิชาการ นักวิชาชีพนักวิจัย โดยเลือกแบบเจาะจงผู้มีผลงานการสอน การวิจัยหรือการเป็นที่ปรึกษาการวิจัยเกี่ยวข้องกับการรัฐสารสนเทศ และผู้ปฏิบัติงานการพัฒนาผู้รัฐสารสนเทศในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวน 10 คน ครอบคลุมผู้มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวข้องในแง่มุมต่างๆ (ดูภาคผนวก ก) เพื่อระดมความคิดเกี่ยวกับร่างตัวชี้วัดการรัฐสารสนเทศของนักเรียนไทย

2.2 ผู้ทรงคุณวุฒิ กลุ่มที่ 2 โดยเลือกแบบเจาะจงผู้บริหาร ครู อาจารย์ บรรณารักษ์ นักวิชาการ ผู้ปฏิบัติงาน ที่เกี่ยวข้องกับการรัฐสารสนเทศ จำนวน 23 คน (ดูภาคผนวก ข) เพื่อตรวจสอบคุณภาพของร่างตัวชี้วัดการรัฐสารสนเทศที่พัฒนาขึ้น เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

2.3 ผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มที่ 3 โดยเลือกแบบเจาะจง เน้นผู้ทรงคุณวุฒิระดับบริหารและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์การศึกษาและการรัฐสารสนเทศ เช่น ผู้บริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน นักวิชาการ นักวิจัย จำนวน 10 คนเพื่อวิพากษ์ร่างตัวชี้วัดการรัฐสารสนเทศของนักเรียนไทยที่พัฒนาขึ้นและนำผลการประชุมไปปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ (ดูภาคผนวก ค)

การกำหนดผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละกลุ่มใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) ตามองค์ประกอบที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ในเบื้องต้น ให้ครอบคลุมทุกด้านที่เกี่ยวข้องกับการรัฐสารสนเทศ โดยเน้นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์สูง และมีผลงานที่เกี่ยวข้องโดยอาจเป็นผลงานทางวิชาการ ผลงานการบริหารหรือผลงานการปฏิบัติการซึ่งเป็นที่ประจักษ์

3. ผู้บริหาร ครูผู้สอน ครูบรรณารักษ์ และนักเรียนของโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษา เพื่อศึกษาผลของการนำตัวชี้วัดการรัฐสารสนเทศที่พัฒนาขึ้นไปใช้ในลักษณะกึ่งทดลองและรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะซึ่งผู้วิจัยเลือกโรงเรียนแบบเจาะจงโดยกำหนดแนวทางการเลือกโรงเรียน ดังนี้

3.1 เป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร 1 แห่ง และระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในต่างจังหวัด 1 แห่งที่ความพร้อมในการดำเนินการ ได้รับการสนับสนุนและการอนุญาตจากผู้บริหาร

3.2 เป็นโรงเรียนที่มีครูผู้รับผิดชอบงานห้องสมุดหรือครูบรรณารักษ์ซึ่งสำเร็จการศึกษามีวุฒิต่างบรรณารักษศาสตร์ และมีผลงานหรือเกียรติคุณที่แสดงถึงความสำเร็จในวิชาชีพ ทั้งนี้เพื่อจะเป็นแกนนำในการประสานการดำเนินโครงการ

3.3 มีความสนใจเข้าร่วมโครงการซึ่งผู้วิจัยได้อธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับโครงการ สิ่งที่ต้องดำเนินการ เช่น การจัดทำแผนการสอนรายวิชาใดวิชาหนึ่งที่มีการนำตัวชี้วัดไปใช้ในการประเมินการรู้สารสนเทศของนักเรียน และการจัดทำโครงการส่งเสริมการรู้สารสนเทศโดยครูบรรณารักษ์ มีการนำตัวชี้วัดไปใช้ในการประเมินการรู้สารสนเทศของนักเรียน และผ่านการพิจารณาให้ความเห็นร่วมกันของผู้วิจัย ครูผู้เข้าร่วมโครงการ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้/หัวหน้าฝ่ายวิชาการ/ผู้อำนวยการโรงเรียน และ ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย ทั้งนี้เป็นการจัดทำขึ้นใหม่ภายในข้อจำกัดเรื่องระยะเวลาการดำเนินการ เนื่องจากงานวิจัยนี้มีระยะเวลาการดำเนินการ 1 ปี

ผู้วิจัยคัดเลือกได้โรงเรียน 2 แห่ง เพื่อนำตัวชี้วัด เกณฑ์และคู่มือที่พัฒนาขึ้นไปใช้ศึกษาผลของการใช้ตัวชี้วัดและคู่มือ ในการประเมินและพัฒนาสมรรถนะการรู้สารสนเทศของกลุ่มนักเรียนในกรุงเทพมหานคร และส่วนภูมิภาค และสัมภาษณ์ระหว่างนักวิจัยกับผู้บริหาร/ครูผู้สอน/ครูบรรณารักษ์ ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายที่โรงเรียนพระมารดานิจจานุเคราะห์ กรุงเทพมหานครและโรงเรียนท่ามะกาวิทยาคม จังหวัดกาญจนบุรี

โรงเรียนพระมารดานิจจานุเคราะห์ กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วยผู้บริหารจำนวน 1 คน ครูผู้สอนจำนวน 4 คน และครูบรรณารักษ์จำนวน 1 คนและนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 27 คน เป็นการศึกษาผลจากการจัดกิจกรรมของห้องสมุดซึ่งบูรณาการเรื่องการรู้สารสนเทศ (ดูภาคผนวก ง)

โรงเรียนท่ามะกาวิทยาคม จ.กาญจนบุรีประกอบด้วย ผู้บริหารจำนวน 1 คน ครูผู้สอนจำนวน 5 คน และครูบรรณารักษ์ซึ่งทำหน้าที่สอนด้วยจำนวน 1 คน นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 44 คน (ดูภาคผนวก จ)

ทั้งนี้จำนวนผู้ทรงคุณวุฒิที่ใช้ในการสนทนากลุ่มพิจารณาการมีตามจากการศึกษาเอกสารอ้างอิงพบว่าส่วนใหญ่ระบุว่าไม่มีกฎเกณฑ์ที่ตายตัว (Stewart and Shamdasani, 2006) ขึ้นอยู่กับความซับซ้อนของคำถามการวิจัย ข้อจำกัดด้านเวลาและทรัพยากร ความสนใจของผู้วิจัยในด้านตัวแปรต่างๆ (Goldman and McDonald, 1987; Stewart and Shamdasani, 2006) การสนทนากลุ่มส่วนใหญ่ใช้ประชากร 6-12 คน (Stewart and Shamdasani, 2006: 57) และบางตำราระบุว่าจำนวน 2- 8 คน (Fern, 2001)

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือการวิจัยที่ใช้ในการวิจัยนี้ประกอบด้วยแบบวิเคราะห์เนื้อหา แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์กลุ่ม แบบสัมภาษณ์ แบบทดสอบ

1. แบบวิเคราะห์เนื้อหา ประกอบด้วย หน่วยงานและประเทศที่ประกาศใช้ รายการและสาระสำคัญของมาตรฐาน ตัวชี้วัด และเกณฑ์การรู้สารสนเทศของนักเรียน (ดูภาคผนวก ฉ)

2. แบบสนทนากลุ่ม เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ประกอบด้วยประเด็นคำถามสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 3 เกี่ยวกับความคิดเห็นโดยภาพรวม และแนวคิดต่อร่างตัวชี้วัด และเกณฑ์ที่นำเสนอและข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง (ดูภาคผนวก ข)

3. แบบสอบถาม ประกอบด้วย ความคิดเห็นต่อร่างตัวชี้วัดและเกณฑ์โดยภาพรวม ต่อจำนวนและรายการตัวชี้วัด เนื้อหาสาระที่นำเสนอ ตลอดจนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ เพิ่มเติม (ดูภาคผนวก ข)

4. แผนการจัดการเรียนรู้ ที่ครูผู้สอนพัฒนาขึ้นเพื่อศึกษาผลของการนำตัวชี้วัด เกณฑ์และคู่มือไปใช้ในการประเมินการรู้สารสนเทศของนักเรียน (ดูภาคผนวก ฉ) และโครงการ/กิจกรรมส่งเสริมการรู้สารสนเทศที่ดำเนินโดยครูบรรณารักษ์ (ดูภาคผนวก ฉ) โดยผู้วิจัยและผู้เชี่ยวชาญร่วมพิจารณาและผ่านการนำเสนอผู้บังคับบัญชาของโรงเรียนตามลำดับชั้น (หัวหน้าหมวด/หัวหน้างาน รองผู้อำนวยการ และผู้อำนวยการ)

5. แบบสัมภาษณ์ /แบบสนทนากลุ่ม/แบบสัมภาษณ์ครูผู้สอน ครูบรรณารักษ์ ครอบคลุมความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวชี้วัด เกณฑ์และคู่มือที่พัฒนาขึ้น ในด้านความเหมาะสม ความถูกต้อง ความชัดเจน ความครอบคลุม ความเฉพาะเจาะจง การนำไปใช้ประโยชน์ การนำไปใช้ ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ และปัญหาอุปสรรค จุดเด่น/คุณค่าของตัวชี้วัด เกณฑ์ และคู่มือที่พัฒนาขึ้น ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ (ดูภาคผนวก ก)

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือการวิจัยทุกชุดได้รับการตรวจสอบคุณภาพ โดยการหาความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน (ดูภาคผนวก ก) เป็นผู้ประเมินความครอบคลุมและถูกต้องของข้อคำถามและเนื้อหาและความตรงกับสิ่งที่ต้องการวัด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ผู้วิจัยได้ศึกษา ค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยเอกสารเกี่ยวกับมาตรฐานและตัวชี้วัดการรู้สารสนเทศ และที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เพื่อวิเคราะห์แนวคิดและสาระสำคัญในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับตัวชี้วัดการรู้สารสนเทศ

2. การรวบรวมข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ ตามกระบวนการพัฒนาตัวชี้วัด เกณฑ์และคู่มือโดยการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มที่ 1 จำนวน 10 คน และกลุ่มที่ 3 จำนวน 10 คน ณ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ กลุ่มที่ 2 โดยการพิจารณาให้ความเห็นจากแบบสอบถามนำมาประมวลเพื่อสรุปความคิดเห็น แล้วนำค่าที่ได้ไปเทียบกับเกณฑ์การพิจารณาเป็นรายข้อ กำหนดดังนี้

ให้	+1	ถ้าแน่ใจว่า ตัวชี้วัดตรงกับมาตรฐาน
	0	ถ้าไม่แน่ใจว่าตัวชี้วัดตรงกับมาตรฐาน
	-1	ถ้าแน่ใจว่าตัวชี้วัดไม่ตรงกับมาตรฐาน

ผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อมาตรฐาน และตัวชี้วัดแต่ละข้อ นำไปคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item – objective congruence : IOC) จากสูตร

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC คือ ดัชนีความสอดคล้อง

$\sum R$ คือ ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N คือ จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

การแปลความหมายดัชนีความสอดคล้องใช้เกณฑ์ ดังนี้

ถ้า $IOC \geq .50$ แสดงว่า ตัวชี้วัดมีความตรงตามเนื้อหา

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลผลของการนำตัวชี้วัด เกณฑ์และคู่มือที่พัฒนาขึ้นไปใช้ในการประเมินการรัฐสารสนเทศของนักเรียนไทย ในโรงเรียนที่ใช้เป็นกรณีศึกษา 2 แห่งในกรุงเทพมหานครและกาญจนบุรีดำเนินการ

โรงเรียนพระมารดานิจานุเคราะห์ เป็นการศึกษาผลของการนำตัวชี้วัด เกณฑ์และคู่มือที่พัฒนาขึ้นไปใช้ในการประเมินการรัฐสารสนเทศของนักเรียนไทยระดับประถมศึกษา จากการจัดกิจกรรมของห้องสมุดซึ่งบูรณาการเรื่องการรัฐสารสนเทศ โดยครูบรรณารักษ์รับผิดชอบดำเนินการ แผนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน "รู้เท่าทันสารสนเทศ" โดยมีนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เข้าร่วมกิจกรรมจำนวน 27 คน

โรงเรียนท่ามะกาวิทยาคม การศึกษาผลของการนำตัวชี้วัด เกณฑ์และคู่มือที่พัฒนาขึ้นไปใช้ในการประเมินการรัฐสารสนเทศของนักเรียนไทยระดับประถมศึกษา โดยครูบรรณารักษ์ซึ่งเป็นครูผู้สอนด้วยรับผิดชอบการดำเนินการสอนรายวิชาการเขียนความเรียงชั้นสูง 1 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ซึ่งบูรณาการตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินการรัฐสารเทศในการประเมินการเรียนรู้ของนักเรียนโดยมีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเข้าร่วมจำนวน 44 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหา

การนำเสนอข้อมูล

การนำเสนอข้อมูล ข้อมูลเชิงคุณภาพนำเสนอในรูปแบบของการวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปความเป็น
ความเรียงเชิงพรรณนา ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณ นำเสนอในรูปแบบของตารางประกอบการบรรยาย